

Nationaal Comité
advies dierproevenbeleid

*Jaarverslag
Nationaal Comité
advies dierproevenbeleid
2014 en 2015*

Het NCad en haar werkwijze

Het Nationaal Comité advies dierproevenbeleid (NCad) is ingesteld voor de bescherming van dieren die worden gebruikt voor wetenschappelijke doeleinden en voor onderwijs. Door advies, kennisuitwisseling en het ontwikkelen van (inter)nationale netwerken wil het NCad een belangrijke bijdrage leveren aan het minimaliseren van het proefdiergebruik, zowel nationaal als internationaal. De ethische toetsing van dierproeven en het Vervangen, Verminderen en Verfijnen (3V's) daarvan staan daarbij centraal.

Leden NCad

Herman Koëter (voorzitter), Henriëtte Bout, Frank Dales, Coenraad Hendriksen, Frauke Ohl (overleden in januari 2016), Jan-Bas Prins, Pieter Roelfsema.

Per 1 februari 2016 is het NCad tijdelijk uitgebreid met Wim de Leeuw als toegevoegd deskundige.

Voorwoord van de voorzitter

De herziene Wet op de Dierproeven (Wod) zorgde onder andere voor de instelling van het Nationaal Comité advies dierproevenbeleid (NCad). Een hele mond vol...en alweer een nieuwe praatclub? Nee, toen we vanaf 18 december 2014 aan de slag gingen, wisten we zeker dat we dat niet wilden worden!

Ik was blij dat de Europese richtlijn op het gebied van dierproeven op die datum ingevoerd werd in de Nederlandse wetgeving. Een geharmoniseerde aanpak van het beleid rond proefdieren en dierproeven in Europa is zeer gewenst. En wij leveren daar vanuit Nederland een bijdrage aan. Onafhankelijkheid van ons comité is daarbij cruciaal. Onafhankelijkheid ten aanzien van alle belanghebbenden, inclusief de overheid.

We hebben in 2015 hard gewerkt. We kregen al snel zes adviesaanvragen van de staatssecretaris van Economische Zaken (EZ) en één van de Centrale Commissie Dierproeven (CCD). Daarnaast hebben we in 2015 ook op eigen initiatief gewerkt aan een advies.

Deze goed onderbouwde adviezen waarin we de belangen van alle betrokken partijen meewegen voor we tot een uitspraak komen, zijn de basis van ons werk. In 2015 hebben we twee adviezen aangeboden aan de staatssecretaris. Begin 2016 volgden er nog vier. De uitdaging voor 2016 is om er voor te zorgen dat onze adviezen toegepast gaan worden in de praktijk, zodat ze ook echt een bijdrage leveren aan het Vervangen, Verminderen en Verfijnen (3V's) van onderzoek met proefdieren, zowel nationaal als internationaal.

Bij de totstandkoming van onze adviezen hebben we graag gebruik gemaakt van experts uit het binnen- en buitenland in de door ons ingestelde werkgroepen. De inbreng van uiteenlopende organisaties tijdens de zogenaamde maatschappelijke consultaties, heeft ons geholpen scherp te zijn en te blijven. Ook voor toekomstige adviezen werken we weer graag samen met experts en organisaties die ideeën hebben over wat nodig is voor een nog beter dierproevenbeleid.

In ruim een jaar tijd zijn we als NCad een comité geworden waarin constructief en kritisch wordt gediscussieerd. Zeven leden met heel uiteenlopende achtergronden, maar wel met een gezamenlijk doel en focus: een bijdrage leveren aan verantwoord dierproevenbeleid. We willen het ontwikkelen van hoogwaardige kennis zonder proefdieren stimuleren. En waar dierproeven nog niet vervangen kunnen worden, wil het NCad het aantal dieren in onderzoek verminderen en het ongerief van dieren tot een minimum beperken.

We hebben in het comité interessante discussies gehad over hoe we dat doel door onze adviezen en activiteiten kunnen bereiken. Tot nu toe zijn alle adviezen met consensus vastgesteld. Maar alle belangen die daarbij een rol spelen passeren wel de revue. Dat zorgt voor adviezen met ambitie waarbij de realiteit niet uit het oog wordt verloren.

Ons comité heeft niet alleen positieve dingen meegemaakt in 2015. Ons gewaardeerde lid Frauke Ohl is in 2015 ziek geworden en is begin 2016 overleden. Veel te vroeg en te abrupt. Wij missen haar enorm want Frauke was een geweldig mens. Met haar kennis en ervaring, niet alleen wetenschappelijk maar ook in het krachtenveld van beleid, politiek en maatschappelijke relevantie, was zij in ons comité een verbindende factor.

Helaas moeten we verder zonder haar. In haar nagedachtenis gaan we in 2016 door om ons tot het uiterste in te zetten om zichtbare verbeteringen tot stand te brengen wat betreft de 3V's en de ethische toetsing van dierproeven.

Herman Koëter
Voorzitter NCad

1. Inleiding

Op 18 december 2014 trad na jarenlange voorbereiding de herziene Wet op de dierproeven (Wod) in werking. Hiermee is de Europese Richtlijn 2010/63/EU, die betrekking heeft op proefdieren in wetenschappelijk onderzoek en onderwijs, geïmplementeerd in de Nederlandse wetgeving. Met de herziene Wod is een belangrijke stap gezet in het nog beter beschermen van proefdieren in Nederland.

Eén van de eisen uit de richtlijn was het instellen van een Nationaal Comité. In Nederland wil het Nationaal Comité advies dierproevenbeleid (NCad) de ontwikkeling van hoogwaardige kennis zonder dierproeven bevorderen. Waar dierproeven nog niet vervangen kunnen worden, wil het NCad het aantal dieren in onderzoek verminderen en het ongerief van dieren tot een minimum beperken.

Tegelijkertijd met het NCad is de Centrale Commissie Dierproeven (CCD) ingesteld. Het zijn twee zelfstandige organisaties, maar ze komen beide voort uit de bepalingen in de herziene Wod. Beide organisaties dragen bij aan het (verbeteren van het) welzijn van proefdieren. Het NCad doet dat door het uitbrengen van gevraagd en ongevraagd advies, kennisuitwisseling en het ontwikkelen van nationale en internationale netwerken op het gebied van proefdieren, dierproeven en het Vervangen, Verminderen en Verfijnen (3V's) daarvan. De CCD doet dat door kritisch te kijken naar vergunningaanvragen en alleen vergunningen te verlenen als er echt geen andere onderzoeksmethoden zijn om de wetenschappelijke vraag te

beantwoorden en als het nut en de noodzaak van het onderzoek voldoende opwegen tegen het ongerief voor het dier.

In dit jaarverslag is informatie te vinden over de werkzaamheden en de resultaten van het NCad in het eerste jaar van haar bestaan. Omdat het NCad eind 2014 is ingesteld, is over 2014 geen apart jaarverslag gemaakt. Het NCad is pas ruim een jaar actief en de eerste adviezen zijn in oktober 2015 overhandigd aan de staatssecretaris. Het is dus nog te vroeg om effecten op het proefdierbeleid te kunnen meten.

2. Het comité

Het NCad bestaat uit zeven leden. Zij zijn op 18 december 2014 voor een periode van vijf jaar benoemd door de staatssecretaris van het ministerie van Economische Zaken (EZ). Het NCad is een bij de wet ingesteld adviesorgaan.

Het comité bestond in 2014/2015 uit (van links naar rechts):

Prof. Dr. Coenraad Hendriksen,

Programmaleider 3V-onderzoek Instituut voor Translationele Vaccinologie (Intravacc) en hoogleraar Alternatieven voor dierproeven aan de Universiteit Utrecht

Henriëtte Bout,

Ethicus, zelfstandig ondernemer, Universitair Docent beroepsethiek voor biologen, Senior adviseur bureau integriteit gemeente Amsterdam

Dr. Herman Koëter,

Voorzitter, Managing Director Orange House Partnership en oud-wetenschappelijk directeur van de Europese Voedselveiligheidsautoriteit (EFSA)

Prof. Dr. Frauke Ohl,

Hoogleraar Dierenwelzijn en Proefdierkunde aan de Universiteit Utrecht, tevens voorzitter Raad voor Dierenaangelegenheden

Frauke Ohl is in 2015 ziek geworden en in januari 2016 overleden. Het NCad heeft daarmee een zeer gewaardeerd lid verloren. Zij was tot het laatst betrokken en geïnteresseerd in de adviezen waar het NCad aan werkte. Zij heeft met haar ervaring een grote bijdrage geleverd aan de vormgeving en koers van het NCad.

Prof. Dr. Pieter Roelfsema,

Directeur Nederlands Herseninstituut (KNAW) en hoogleraar aan de Universiteit van Amsterdam (AMC-Uva) en de Vrije Universiteit Amsterdam (VU)

Dr. Ir. Jan-Bas Prins,

Directeur Proefdiercentrum van het Leids Universitair Medisch Centrum

Frank Dales,

Directeur/algemeen bestuurder Dierenbescherming

Vanaf mei 2014 is door EZ een kwartiermaker, tevens algemeen secretaris, aangesteld voor de opstartfase en de eerste periode van het NCad. Het comité wordt ondersteund door drie ervaren senior adviseurs die vakinhoudelijke kennis combineren met politiek bestuurlijk inzicht en met een brede oriëntatie op het halen van de doelen van het NCad. Deze medewerkers hebben een aanstelling bij de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO.nl).

Het secretariaat bestaat uit:

Ir. Ger de Peuter
(algemeen secretaris)

Drs. Leane van Weereld
(secretaris/adviseur)

Ing. Marjolein Schilders-Van Boxel
(adviseur)

Dr. Monique Paris
(adviseur)

Inge Toussaint
(communicatieadviseur)

RVO.nl zorgt voor ondersteunende diensten voor het NCad op het gebied van huisvesting, financiën, ict, juridische zaken en communicatie.

Het NCad komt ongeveer een keer per maand bij elkaar. De verslagen van de vergaderingen worden gepubliceerd op de website: <http://www.ncadierproevenbeleid.nl/over-het-ncad/vergadersverslagen>

Vergadering NCad 2014	1x
Vergadering NCad 2015	11 x

3. Over het NCad

Het NCad is ingesteld voor de bescherming van dieren die worden gebruikt voor wetenschappelijke doeleinden en voor onderwijs. Het Comité heeft een brede, inhoudelijk en uitvoerende taak.

Het NCad brengt zichtbare verbeteringen tot stand gericht op het Vervangen, Verminderen en Verfijnen (3V's) van dierproeven en de ethische toetsing van proefdiergebruik in wetenschappelijk onderzoek en onderwijs. Dit draagt bij aan vermindering van het proefdiergebruik en het versnellen van wetenschappelijke ontwikkelingen.

Door haar deskundigheid is het NCad de spin in het web op het gebied van het dierproevenbeleid. Het NCad brengt partijen bij elkaar en deelt kennis om daarmee de verdere ontwikkeling van het proefdierbeleid en de invulling van het 3V-beleid (inclusief ethische toetsing) te bevorderen.

Wettelijke taken

In het kader van haar wettelijke opdracht voert het NCad de volgende taken uit:

- gevraagd en ongevraagd adviseren van de staatsecretaris van EZ de CCD en de Instanties voor Dierenwelzijn (IvD) over de aanschaf, fok, huisvesting, verzorging en het gebruik van dieren in proeven en over alternatieven voor dierproeven
- het verspreiden van de beste praktijken bij het gebruik van dieren in dierproeven

- het uitwisselen van informatie met de nationale comités van andere lidstaten over het functioneren van de IvD's, over de beoordeling van projectvoorstellen en over het verspreiden van de beste praktijken binnen de EU
- het stimuleren van de ontwikkeling, validatie, acceptatie en toepassing van alternatieven voor dierproeven, zowel op nationaal als internationaal niveau
- het ondersteunen van de communicatie tussen en met professionals in het veld van dierproeven en alternatieven en het verzorgen van de communicatie naar het publiek over dierproeven en alternatieven

Transparante werkwijze en aanpak

Het NCad is transparant over haar werkwijze en aanpak. Het comité hanteert daarbij de volgende uitgangspunten:

- de integriteitsregeling van EZ is van toepassing, die stelt strikte voorwaarden aan nevenfuncties en financiële belangen (zogenaamde restricted lijst)
- cv en verklaring van belangen van de leden van het NCad zijn openbaar
- verslagen van vergaderingen van het NCad en alle reglementen zijn openbaar

De website www.ncadierproevenbeleid.nl is een belangrijke bron van informatie over de werkwijze en resultaten van het NCad. Omdat het comité ook internationaal invloed wil hebben, is er ook een Engelstalige website van het NCad <http://english.ncadierproevenbeleid.nl/>

In 2015 heeft het NCad één e-nieuwsbrief verstuurd naar aanleiding van de adviezen die in oktober 2015 aan de staatssecretaris zijn aangeboden. Het NCad verspreidt ook zeer regelmatig nieuws via Twitter: @NCad_Nederland.

In 2014/2015 zijn de volgende reglementen en besluiten vastgesteld en gepubliceerd op de website:

- 12 december 2014: Besluit houdende benoeming en vergoeding van het NCad (ook gepubliceerd in de Staatscourant). Hierin staat wie voor de periode van vijf jaar zijn benoemd als voorzitter en leden van het NCad. Ook staat in dat besluit de vergoeding die de voorzitter en de leden daarvoor krijgen.
- 16 december 2014: Wijziging van het Besluit houdende benoeming en vergoeding van het NCad (ook gepubliceerd in de Staatscourant). Hierin is de mogelijkheid vastgelegd om gastdeskundigen een vergoeding te geven voor het bijwonen van een vergadering van het NCad.
- 9 januari 2015: Bestuursreglement waarin zaken zijn vastgelegd rondom onder andere integriteit, vertrouwelijkheid en verschoning.
- 29 januari 2015: Protocol werkafspraken NCad en ministerie van EZ. De afspraken geven een nadere invulling aan de relatie tussen het NCad en de staatssecretaris van EZ, voor zover die relatie niet bij krachtens de wet is geregeld. De zelfstandige positie van het NCad bij de uitvoering van haar taken en de beleidsverantwoordelijkheid van EZ staan hierbij voorop.

4. Proces van advies

Een belangrijke taak van het NCad is het geven van advies. De staatssecretaris, de CCD, IvD of andere organisaties kunnen het NCad om advies vragen. In de eerstvolgende vergadering van het NCad wordt deze adviesaanvraag besproken. Het NCad laat daarna aan de adviesvrager weten hoe de adviesaanvraag wordt geïnterpreteerd en op welke wijze en met welke prioriteit de adviesaanvraag wordt opgepakt. Het NCad kan ook zelf het initiatief nemen om advies uit te brengen.

Vervolgens stelt het NCad vast hoe het advies tot stand gaat komen. Daarvoor wordt een plan van aanpak gemaakt dat op de website wordt gepubliceerd. Twee leden van het NCad zijn de trekkers van het advies en zij worden daarbij ondersteund door een medewerker van het ondersteunend bureau.

Andere leden van het NCad leveren input voor de adviezen. Het NCad maakt daarnaast bij het opstellen van haar adviezen dankbaar gebruik van experts uit binnen- en buitenland. Ook worden belanghebbenden en ketenpartners geconsulteerd.

Voor een groot deel van de adviezen worden maatschappelijke organisaties uitgenodigd om hun ideeën in te brengen. In 2015 zijn er drie van die maatschappelijke consultaties geweest. Eén over het toegankelijk maken van gegevens over proefdiergebruik en 3V-alternatieven, één over dieren in voorraad gedood (beide op 5 juni 2015) en één over herplaatsingsmogelijkheden van voormalige

proefdieren (27 november 2015). Bij deze goed bezochte bijeenkomsten waren vertegenwoordigers aanwezig van wetenschappelijke instellingen, koepel- en brancheorganisaties, dierenbeschermingsorganisaties en anti-dierproef organisaties. In de adviezen van het NCad wordt de inbreng van alle organisaties vermeld. Daarbij wordt ook aangegeven of die inbreng verwerkt is in het advies en zo niet, wat daar de reden voor is.

De definitieve versie van het advies wordt vastgesteld in een vergadering van het NCad. In 2015 was in het NCad consensus over de twee uitgebrachte adviezen.

De adviezen worden aangeboden aan de staatssecretaris van EZ. Zodra die de adviezen met een beleidsreactie aan de Tweede Kamer heeft gestuurd, zijn ze openbaar en worden ze gepubliceerd op de website van het NCad. Ook onderneemt het comité activiteiten om de adviezen onder de aandacht te brengen van het werkveld zodat de adviezen in de praktijk gebracht worden, nationaal en internationaal.

5. Adviezen

Op 31 maart 2015 ontving het NCad van de toenmalige staatssecretaris van EZ Sharon Dijksma de officiële aanvraag voor vijf adviezen. In november 2015 kwam daar nog een aanvraag voor één advies bij. Op eigen initiatief besloot het NCad één advies uit te brengen. In december 2015 deed de CCD een adviesaanvraag. In 2015 zijn twee adviezen overhandigd aan de staatssecretaris.

Adviezen NCad 2015	
Aangevraagd door staatssecretaris EZ	6
Aangevraagd door CCD	1
Op eigen initiatief	1
Uitgebrachte adviezen	2
Adviezen aan gewerkt, niet afgerond in 2015	4
Maatschappelijke consultaties over adviezen	3

Verzoek van de staatssecretaris van EZ van 31 maart 2015

Beheer en benutting van gegevens over dierproeven en 3V-alternatieven
In haar brief verzocht de staatssecretaris het NCad om, rekening houdend met beschikbare adviezen uit binnen- en buitenland, advies uit te brengen over beheer en benutting van gegevens voor het minitoren van proefdiergebruik en 3V-alternatieven. Het NCad is gevraagd het advies op te delen in twee deeladviezen.

Deel 1: beheer en benutting van gegevens over proefdiergebruik en 3V-alternatieven

Deel 2: het duiden van indicatoren welke kunnen bijdragen aan een beter inzicht in feiten en ontwikkelingen ten aanzien van proefdiergebruik en 3V-alternatieven en die gebruikt kunnen worden voor beleidsontwikkeling en -sturing.

Dieren in voorraad gedood

De staatssecretaris vroeg het NCad te komen tot een verdieping van efficiëntie- en kwaliteitscriteria bij het genereren van genetisch gemodificeerde dieren binnen zogenaamde 'centers of excellence'. Dergelijke criteria dienen de kwaliteit van de fok van genetisch gemodificeerde dieren in Nederland te bevorderen en fokkers bewust te maken voor een mogelijke reductie van het totale aantal dieren die hiervoor worden gebruikt. Gevraagd werd om deze criteria in eerste instantie te richten op het genereren van genetisch gemodificeerde muizen en vissen (met klassieke en innovatieve methoden) in eigen beheer.

Herplaatsing voormalige proefdieren

De Europese richtlijn biedt de mogelijkheid van herplaatsing van voormalige proefdieren en de voorwaarden waaronder dit kan plaatsvinden. Deze bepalingen en voorwaarden zijn overgenomen in de herziene Wod. De staatssecretaris heeft het NCad gevraagd een beste praktijk op te stellen waaruit duidelijk blijkt welke beslissingen op welk moment moeten worden genomen zodat een proefdier al dan niet kan worden herplaatst. Gezien de maatschappelijke

belangstelling voor de herplaatsing van voornamelijk honden, katten en niet-humane primaten, heeft de staatssecretaris het NCad verzocht om zich in eerste instantie op deze diersoorten te richten.

Pijnbestrijding bij proefdieren

De staatssecretaris verzocht het NCad om een advies uit te brengen over de procedure en de invulling van beste praktijken op het gebied van pijnbestrijding bij proefdieren. Dat advies moet onderzoekers en IvD's ondersteunen bij pijnherkenning en -bestrijding op de werkvloer, afhankelijk van de diersoort en de aard van de dierproef.

Proeven met honden en katten

De staatssecretaris heeft het NCad gevraagd een plan van aanpak te ontwikkelen waarbij door intensieve samenwerking tussen kennisinstituten, los van de ethische toetsing door de CCD, het gebruik van het aantal honden en katten in wetenschappelijk onderzoek en onderwijs geminimaliseerd kan worden.

Verzoek van de staatssecretaris van EZ van 25 september 2016

Dodingsmethoden proefdieren

De Wod stelt dat voor het doden van proefdieren gebruik gemaakt moet worden van een in de Europese Richtlijn 2010/63/EU opgenomen passende dodingsmethode. Om een vrijstelling of ontheffing te kunnen verlenen voor het toepassen van een dodingsmethode die niet is opgenomen in de richtlijn, moet de wetenschappelijke

motivering nauwkeurig worden beoordeeld en een zorgvuldige afweging worden gemaakt. De staatssecretaris vroeg het NCad handvatten aan te reiken voor een dergelijke zorgvuldige beoordeling.

Verzoek van de CCD van 15 december 2016

Onzorgvuldig gebruik van proefdieren

Naar aanleiding van publicaties over het niet gerechtvaardigde of onzorgvuldige gebruik van proefdieren, heeft de CCD advies gevraagd aan het NCad. De CCD is er van overtuigd dat de meeste onderzoekers hun dierproevenonderzoek zorgvuldig voorbereiden en nieuwe inzichten meewegen, maar er bestaat niet voldoende zekerheid dat dit systematisch gebeurt. Daarom vraagt de CCD het NCad advies uit te brengen of de conclusies uit de publicaties kloppen en welke handvatten het NCad ziet voor onderzoekers en de IvD's om deze aspecten bij de opzet van onderzoeksvoorstellen en advisering over dierproefgebruik goed te kunnen borgen.

Op eigen initiatief

'Synthesis of Evidence' in het proefdieronderzoek

In de media is in 2015 aandacht geweest voor onzorgvuldigheid bij de opzet van dierproeven. Daarbij worden soms hoge verwachtingen gewekt van hoe methoden van Synthesis of Evidence (SoE) de opzet van dierproeven kunnen verbeteren en het aantal proefdieren verminderen. Het NCad vindt zorgvuldige opzet van dierproeven van groot belang en heeft daarom ongevraagd een zienswijze uitgebracht over hoe SoE kunnen helpen bij het opzetten van onderzoek met dieren.

Uitgebrachte adviezen in 2015

Op 12 oktober 2015 heeft het NCad twee adviezen aangeboden aan staatssecretaris van EZ:

- Indicatoren, beheer en benutting van gegevens voor monitoren van proefdiergebruik en 3V-alternatieven, deel 1
- Genetisch gemodificeerde dieren in voorraad gedood

Indicatoren, beheer en benutting van gegevens voor monitoren van proefdiergebruik en 3V-alternatieven, deel 1

Ontsluit gegevens over het gebruik van proefdieren en de mogelijkheden van 3V's. Dat is het advies van het NCad aan de staatssecretaris van EZ. Het NCad staat daarbij een gegevenspakhuis voor ogen waarin alle informatie over dierproeven en 3V's die bij de overheid beschikbaar is, als open data toegankelijk wordt gemaakt. Door verbanden en interacties te maken tussen deze gegevens, ontstaat een beter inzicht in ontwikkelingen en trends en kunnen trends en verwachtingen bovendien beter geduid worden.

Het NCad vindt meer openheid en transparantie over dierproeven en 3V-alternatieven voor dierproeven van groot belang. Doordat gegevens over het proefdiergebruik en 3V's nog te weinig inzichtelijk zijn, is het beeld dat beleidsmakers, onderzoekers en publiek over dierproeven en 3V-alternatieven hebben vaak onvolledig. Zo zijn nieuwe ontwikkelingen in veel gevallen onvoldoende zichtbaar. Daardoor ontstaan misverstanden. Ook worden kansen gemist omdat onvoldoende gebruik gemaakt kan worden van eerder opgedane ervaringen.

Het NCad raadt de staatssecretaris daarom aan om onder meer de volgende initiatieven te nemen:

- Maak alle bij de overheid beschikbare informatie over het proefdiergebruik en 3V-alternatieven, voor zover niet vertrouwelijk op grond van de Wet openbaarheid van bestuur (Wob), als open data beschikbaar in een centraal gegevenspakhuis.
- Het NCad stelt daarnaast voor dat instellingen die met proefdieren werken verplicht worden om jaarlijks een rapportage te maken waarbij op objectieve wijze inzicht wordt gegeven in hun ambities en inspanningen op gebied van de 3V's. Via het gegevenspakhuis worden gegevens over het proefdiergebruik en 3V-alternatieven als open data beschikbaar gesteld.
- Bij het opzetten van een centraal gegevenspakhuis dienen de CCD en de Nederlandse Voedsel en Waren Autoriteit (NVWA) betrokken te worden en dienen gegevens vanuit de publieke fondsen meegenomen te worden.
- Het NCad suggereert bovendien de jaarlijkse rapportage over dierproeven en proefdieren zodanig aan te passen dat er (toegankelijk en verklarend) inzicht wordt gegeven in trends in het 3V-onderzoek en de impact daarvan op het proefdiergebruik. Hiertoe dienen periodiek gerichte evaluaties uitgevoerd te worden binnen geprioriteerde onderzoeksgebieden.

Met de inrichting van een gegevenspakhuis en de daaraan gekoppelde activiteiten is een forse investering gemoeid. In een vervolgadvisie (Deel 2), dat in 2016 is afgerond, zal het NCad criteria uitwerken waarmee een beter beeld gevormd kan worden van de ontwikkelingen van het proefdiergebruik en de 3V's. Ook wordt dan duidelijk welke

kosten met de inrichting van een gegevenspakhuis gemoeid zijn en wat de baten daarvan zijn.

Genetisch gemodificeerde dieren in voorraad gedood

Volg de nieuwe technologische ontwikkelingen op de voet en leidt deze in goede banen. Dat is het advies van het NCad aan de staatssecretaris. Het NCad geeft daarnaast handvatten om een betere afstemming van vraag en aanbod van dieren mogelijk te maken.

De nieuwe technologische ontwikkelingen bieden volgens het NCad veel kansen op vermindering van het aantal in voorraad gedode dieren. Het NCad adviseert de staatssecretaris en alle partijen in de proefdierketen daarom volop in te zetten op een zorgvuldige toepassing en doorontwikkeling van deze technieken en het monitoren van de effecten op het aantal in voorraad gedode dieren. Dit vereist naast een goede registratie en nauwkeurige analyse van gegevens, nauwe samenwerking tussen instituten en het delen van expertise en best practices.

De nieuwe innovatieve technologie om genetische gemodificeerde dieren te maken, 'genome-editing', vervangt in toenemende mate de klassieke transgenese technologie. Naar verwachting maakt deze nieuwe technologie het mogelijk om met minder dieren dan tot nu toe het geval is een voor het experiment toegesneden genetisch veranderd dier te maken. Echter, deze technologie maakt het ook mogelijk om van andere diersoorten dan de muis en zebrafis genetisch gemodificeerde dieren te maken. Daardoor kan het proefdiergebruik gaan stijgen. Dit levert spanning op met de

maatschappelijke wens om het proefdiergebruik verder te verminderen. Het NCad is daarom van mening dat het oplossen van de problematiek omtrent het fokken van genetisch gemodificeerde dieren in een brede context gezien moet worden.

In haar advies doet het NCad aanbevelingen hoe verdere kwaliteitsborging kan worden gerealiseerd. Het advies geeft tevens efficiëntiecriteria waarmee het aantal dieren dat in voorraad wordt gedood gereduceerd kan worden. Bestaande kwaliteitscriteria dienen geoptimaliseerd te worden, waarbij de pioniers in dit veld het voortouw kunnen nemen.

Verdere kwaliteitsborging kan worden gerealiseerd door de aanstelling van fokcoördinatoren die bij instellingen die genetisch veranderende dieren genereren, specifiek toezien op de kwaliteit en gebruik van de toegepaste technologie bij proefdieren. Hoogwaardige cryogene opslag en revitalisering van sperma en embryo's verminderen de noodzaak om foklijnen voor onderzoeksdoeleinden continu in stand te houden, ook als de dieren niet voor proeven gebruikt worden.

Tenslotte doet het NCad aanbevelingen om bij de vergunningverlening aandacht te besteden aan het aantal in voorraad gedode dieren. Dat aantal kan verminderd worden door een zorgvuldige geslachtskeuze. Ook spelen leeftijds- c.q. gewichtsgrenzen een rol bij de beslissing om een proefdier in voorraad te doden. Deze grenzen moeten niet onnodig krap worden gekozen.

6. Internationaal

Het NCad heeft in 2015 het internationale netwerk in kaart gebracht en contacten gelegd met de Nationale Comit es (NC's) in andere lidstaten en de Europese Commissie.

Ook heeft het NCad het initiatief genomen voor een informele workshop voor (technisch) afgevaardigden van de NC's van de Europese lidstaten. Het doel was om technologische en wetenschappelijke kennis en ervaringen uit te wisselen op het gebied van dierproeven en de mogelijkheden van 3V's. Tijdens de bijeenkomst in oktober 2015 in Brussel hebben 21 deelnemers uit twaalf landen gediscussieerd over de prioriteiten voor het opstellen van Codes of Practice in Europees verband.

De top 3 Europese prioriteiten waren volgens de deelnemers:

- toepassingsmogelijkheden Synthesis of Evidence
- pijnbestrijding – en herkenning bij proefdieren
- ongerief beoordeling bij genetisch gemodificeerde dieren

Over de eerste twee onderwerpen heeft het NCad adviezen ontwikkeld die begin 2016 zijn afgerond. In 2016 gaat het NCad deze adviezen ook internationaal onder de aandacht brengen door het organiseren van bijeenkomsten met NC's uit andere EU-landen. Nederland wordt in Europa nu gezien als belangrijke motor achter de verdere samenwerking van de NC's van de lidstaten.

7. Instanties voor Dierenwelzijn

Elke fokker, leverancier en gebruiker van proefdieren is verplicht een IvD op te richten. De IvD adviseert het personeel van de fokker, leverancier en gebruiker over dierenwelzijn en de toepassing van 3V's. De IvD stemt de aanvraag voor een projectvergunning dierproeven die ingediend moet worden bij de CCD af met de onderzoeker. Ook beoordeelt en monitort de IvD de uitvoering van het project na de vergunningverlening.

Voor het NCad zijn de IvD's een belangrijke samenwerkingspartner, omdat zij goed zicht hebben op de (on)mogelijkheden in de praktijk. IvD's kunnen het NCad helpen bij de totstandkoming van adviezen en tegelijkertijd kunnen IvD's de adviezen van het NCad in de praktijk brengen. Dat vraagt een efficiënte en adequate communicatiestructuur waarbij kennisdelen centraal staat.

In 2015 heeft het NCad met verschillende IvD's overlegd hoe de samenwerking vorm gegeven kan worden. Vanuit het werkveld is in 2015 hard gewerkt aan het oprichten van een IvD-platform. Op 8 december 2015 vond daarvoor de startbijeenkomst plaats in Utrecht. Tijdens de bijeenkomst gaven het NCad, de CCD en de NVWA presentaties over hun werkzaamheden en de manier waarop samengewerkt kan worden met de IvD's aan een verantwoord proefdierbeleid in Nederland.

Naar aanleiding van de startbijeenkomst IvD-platform heeft het NCad begin 2016 een bijeenkomst georganiseerd voor IvD's.

8. Financiën

De bestuursleden hebben totaal € 85.627,17 aan vergoedingen ontvangen. De voorzitter ontving aan vaste vergoeding € 24.290,37 en de leden een bedrag rond € 10.000. In totaal ontvingen zij daarnaast € 8.826,31 aan declaraties voor reis- en overige kosten. De totale bestuurskosten zijn daarmee € 94.453,48.

Leden comité	Vergoeding
Herman Koëter	€ 24.290,37
Henriëtte Bout	€ 10.222,80
Frank Dales	€ 10.222,80
Coenraad Hendriksen	€ 10.220,80
Frauke Ohl	€ 10.222,80
Jan-Bas Prins	€ 10.222,80
Pieter Roelsema	€ 10.222,80
Totaal	€ 85.627,17

Het NCad wordt ondersteund door een secretariaat.

NCad 2015	Uren	FTE
Advisering (OBDA NCad)	3.829	2,7
Communicatie	905	0,63
Secretariële ondersteuning	718	0,50
algemeen secretaris/teamleiding	431	0,30
Totaal	6.359	4,13

De personele kosten zijn veruit de grootste post geweest in 2015.

	Ncad
FTE	4,1
Kosten werknemers	€ 537.403,98
Overige kosten	€ 95.815,16
Totaal realisatie 2015	€ 633.219,14

9. Doorkijk naar 2016

Het eerste jaar van haar bestaan heeft het NCad gewerkt aan de diverse voorliggende vragen om advies. In 2016 werkt het NCad aan de afronding van een aantal adviesvragen uit 2015 en aan nieuwe adviesaanvragen. Die nieuwe aanvragen werden door de staatssecretaris al aangekondigd in een debat in de Tweede Kamer. Daarnaast wil het NCad haar rol in het (internationale) netwerk verder vergroten en ook het bredere publiek meer betrekken bij het onderwerp dierproeven en alternatieven.

In 2016 wil het NCad resultaten boeken door focus aan te brengen in welke 3V's het meest kansrijk zijn en daar ook sturing aan te geven. Daarbij reiken de ambities verder dan alleen Nederland, ook internationaal wil het NCad verbeteringen tot stand brengen op het gebied van de toepassing van de 3V's.

Ook in 2016 maakt het NCad weer graag gebruik van expertise uit binnen- en buitenland, in werkgroepen en bij de maatschappelijke consultaties. Deze experts wil het NCad niet alleen zoeken in de bekende kring. Daarom heeft het comité een oproep gedaan om zich aan te melden voor het 'NCad Register van experts'. Het NCad gaat dit register gebruiken voor het vormen van werkgroepen en inplannen van consultaties. De bijdrage van experts kan verschillende vormen krijgen: individueel of in werkgroepen, van eenmalige consultatie tot samenwerken in een werkgroep voor bepaalde tijd (meestal enkele maanden) en van het mondeling delen van kennis en ervaring tot het actief mee schrijven aan Codes of Practice of andere documenten.

De samenwerking met de IvD's neemt daarbij een bijzondere plaats in. Zij kunnen het NCad input geven voor adviezen en andere activiteiten en tegelijkertijd kunnen zij de adviezen van het NCad in praktijk brengen. Kennisdelen staat daarbij centraal. Met de oprichting van een IvD-platform zal die samenwerking in 2016 nog beter vorm kunnen krijgen.

In 2016 gaat het NCad ook weer kijken op welke manieren zij bij kan dragen aan het in de praktijk brengen van de adviezen. Bijvoorbeeld door bij adviezen een Code of Practice op te stellen, als leidraad voor implementatie van het advies in de dagelijkse praktijk van dierexperimenteel onderzoek.

Tenslotte gaat het NCad in 2016 communiceren met een breder publiek dan alleen de direct betrokkenen bij dierproeven en alternatieven. Zo wil het NCad het verschil tussen wetenschappelijk onderzoekers die met proefdieren werken en maatschappelijke opvattingen verkleinen door de dialoog aan te gaan. Niet om op zoek te gaan naar consensus, maar om alle aspecten die een rol spelen bij wetenschappelijk onderzoek en onderwijs, dierproeven, proefdieren en de 3V's te onderzoeken.

Notities

Notities

Dit is een publicatie van het Nationaal Comité advies
dierproevenbeleid (NCad)

Postbus 20401

2500 EK Den Haag

0900 2800028

Ncad@minez.nl

www.NCadierproevenbeleid.nl

Publicatiedatum: juni 2016

Publicatienummer: 92973

Foto's:

Pag. 11, 17, 27 en achterzijde: ism RIVM

Pag. 21: copyright UMC Utrecht Thomas Dobber

Het NCad is ingesteld voor de bescherming van dieren die worden gebruikt voor wetenschappelijke doeleinden en voor onderwijs. Het NCad brengt zichtbare verbeteringen tot stand gericht op het vervangen, verminderen en verfijnen (3V's) van dierproeven en de ethische toetsing daarvan om daarmee het proefdiergebruik te minimaliseren, zowel nationaal als internationaal. De ethische toetsing van dierproeven en het Vervangen, Verminderen en verfijnen (3V's) daarvan staan daarbij centraal.